

Remissvar över betänkandet SOU 2026:2 "710 miljoner skäl till reformer"

Datum: 2026-05-24

Dnr.: Ju2026/00079

Till: Justitiedepartementet

Silc är en liberal stiftelse som främjar demokrati och mänskliga rättigheter i världen, med särskilt fokus på länder där demokratin är svag. Ett av våra verksamhetsområden är valobservation. Vid svenska val bjuder vi in partners med erfarenhet av valobservation i andra länder, för att observera valgenomförandet och bidra med jämförande perspektiv. Deras erfarenheter från kontexter med valfusk kan ge värdefulla insikter för att stärka också det svenska valsystemet.

Silc var ansvarig för en internationell valobservationsinsats i Stockholms valkrets vid riksdagsvalet 2018, där 86 observatörer samlade in data från 422 vallokaler. I slutrapporten identifierades brister i skyddet för valhemligheten samt i hanteringen av valsedlarna, vilket bidrog till de reformdiskussioner som nu ligger till grund för aktuellt betänkande. Tre iakttagelser är särskilt relevanta:

1. **Partiföreträdare som delar ut valsedlar vid vallokalerna**

Traditionen att ha partiföreträdare nära vallokalen som delar ut valsedlar för sitt parti bedömdes som problematisk. Systemet fungerade när det var praktiskt möjligt att ta valsedlar från samtliga partier och därigenom bevara valhemligheten. Med fler partier blir detta svårt, och väljarna röjer i praktiken sin röst genom att bara ta valsedlar från ett parti. Att vissa partier saknar representation vid vissa vallokaler riskerar dessutom att gynna större partier. I praktiken såg vi att många väljare inte tog några valsedlar alls. När företeelsen inte längre uppfyller sitt syfte finns det enligt vår bedömning skäl att avskaffa den.

2. **Valhemlighet vid valsedelstället i vallokalen**

Även inne i vallokalen var möjligheterna begränsade att ta valsedlar utan insyn. Vi bedömde att det behövs ett sätt att avskärma detta moment. Detta har delvis åtgärdats genom avskärmade valsedelsställ. Samtidigt visade erfarenheterna från genomförandet att systemet inledningsvis inte dimensionerades tillräckligt väl, vilket ledde till köbildning.

3. **Familjeröstning**

Familjeröstning förekom eftersom det saknades genomgående och tydliga rutiner för att ingripa när mer än en person gick in bakom valskärmen. Vi bedömer att de förslag som läggs i betänkandet inte fullt ut adresserar detta problem.

Mot denna bakgrund, och utifrån vår generella erfarenhet av demokratiarbete och valobservation, vill vi understryka att förändringar i valsedelssystemet måste vägas mot eventuella effekter på valdeltagandet. Sverige har ett internationellt sett mycket högt valdeltagande, vilket bör värnas. Det är viktigt att undvika nya flaskhalsar i valhandlingen, och för komplicerade lösningar kan riskera att avskräcka ovana eller osäkra väljare.

Våra inspel på kommitténs förslag

Övergripande inriktning

Silc är positivt inställd till kommitténs övergripande syfte att reformera valsedelssystemet mot färre valsedlar, enklare hantering och bättre ordning.

Valadministrationen tar över ansvaret för all distribution av valsedlar till val- och röstningslokaler

Silc tillstyrker inriktningen att valadministrationen ensam ansvarar för distributionen av valsedlar och för att samtliga relevanta valsedlar finns på plats i samtliga röstningslokaler.

- Detta kan öka tryggheten för såväl väljare som partier vad gäller att alla nödvändiga valsedlar faktiskt finns utlagda.
- Det frigör tid och resurser hos partierna som i stället kan användas till politiskt arbete och dialog med väljarna, vilket är positivt för demokratin.

Partivalsedlarna tas bort – endast blanka valsedlar och kandidatvalsedlar kvar

Silc är i princip positivt inställt till att partivalsedlar tas bort.

- Om förändringen upplevs som enklare och mer överskådlig av väljarna, särskilt av förstagångsväljare och ovana väljare, är detta positivt.
- Vi vill samtidigt understryka att pedagogiken kring hur blanka valsedlar används blir central, så att inga röster går förlorade på grund av missförstånd.

Endast partier som uppfyller vissa krav får delta med kandidatvalsedlar i val

Silc bedömer att skärpta kriterier för vilka partier som kan delta med egna kandidatvalsedlar kan vara positivt ur ett demokratiperspektiv, om kriterierna utformas transparent.

- Det kan minska utrymmet för aktörer utan reell avsikt att ta mandat att belasta valsystemet administrativt.
- Samtidigt bör reformen följas upp, så att inte legitima småpartier stängs ute i praktiken.

En kandidat får endast ställa upp i val i en region och en kommun (tilläggsdirektiv)

Silc tillstyrker kommitténs förslag att en kandidat endast ska kunna kandidera i en region och en kommun.

- För att valsystemet ska uppfattas som legitimt är det centralt att kandidaturer avspeglar en faktisk lokal eller regional förankring.
- Det är därför angeläget att stänga möjligheten att systematiskt kandidera i många kommuner eller regioner, samt att säkerställa att folkbokföringsregler inte kan utnyttjas på ett sätt som upplevs som kringgående av regelverket.

Silc ser positivt på att regeringen tar ett samlat grepp om valsedelssystemet och välkomnar reformer som stärker valhemligheten utan att försvåra för väljarna. Vi bidrar gärna med erfarenheter från internationell valobservation och demokratiarbete i det fortsatta arbetet med att utveckla det svenska valsystemet.